

Nr 45

Av herr Svenning m. fl., *angående bostads sanitära utrustning.*

(Lika lydande med motion nr 38 i Första kammaren)

I 18 § c) gällande hälsovårdsstadga föreskrives, att bostadslägenhet skall vara försedd med egen klosett, dock att, då särskilda förhållanden föranleda därtill, klosett må vara gemensam för flera bostadslägenheter. Någon närmare definition på hur uttrycket »flera» skall tolkas finnes icke. I Kungl. Maj:ts proposition B 46/1958 med förslag till hälsovårdsstadga, vilket förslag godkändes av riksdagen, framhöll departementschefen, att kravet på egen klosett alltid borde upprätthållas, då det gällde nybyggnader, men att det av ekonomiska skäl knappast kunde upprätthållas med avseende på det befintliga bostadsbeståndet, särskilt på landsbygden . . . Departementsförslaget vill betona, heter det vidare, att det normala numera är att varje bostadslägenhet har egen klosett.

Av olika myndigheter har efter hand getts anvisningar om kravet på tillgång till toaletter för olika slag av lokaler, inrättningar och anläggningar. En sammanställning av dessa anvisningar, som delvis torde få anses som riktvärden, har gjorts av ingenjör Per Hammarfors, statens institut för folkhälsan (tidskriften Hälsovårdstjänstemannen, nr 6, 1964, s. 244). Se bilaga.

Av sammanställningen framgår, att det praktiskt taget bara är bostadslägenheter för vilka man saknar anvisningar om minimikrav för tillgång till klosett.

Olägenheter härav har ofta gjort sig gällande och nyligen aktualiserats av ett ärende, som handlagts av hälsovårdsnämnden i Malmö. I en fastighet i staden inreddes under år 1964 tre wc i källaren, ett i var trappuppgång. Tidigare hade det funnits sju avträden på gården och sex torvmullsklosetter på vinden. Dessa hade efter hand slopats någon tid efter det dessa wc färdigstälts. Snart nog inkom till nämnden klagomål över att tillgången på wc var otillräcklig. Att så var fallet bestyrktes vid en undersökning som företogs av bostadsinspektionen. I trappa 1 finnes 11 bostadslägenheter och 1 butik, sammanlagt 29 personer, i trappa 2 finnes 8 bostadslägenheter och 21 personer samt i trappa 3 likaledes 8 bostadslägenheter och 21 personer. I samtliga trappor finns familjer med barn. För invånarna i lägenheterna 3 tr. upp innebär placeringen av wc-na, att de är nödsakade gå fyra trappor ned till sitt wc.

Hörd om sin inställning till dessa förhållanden framhöll fastighetsägaren, att omöjligheten att låna upp kapital till modernisering av fastigheten tvingat honom att begränsa sig till installation av tre wc i källaren, att han efter denna installation lät torrklosetterna på vinden och ett avträde på gården stå öppna en tid, att emellertid samtliga hyresgäster endast använde wc-na, att det därför enligt hans mening icke fanns någon anledning att i fortsättningen betala tömningsavgifter för torrklosetterna och avträdet, att han är beredd att plombera och avstänga wc-na och åter öppna samtliga avträden men att enligt hans uppfattning ingen av hyresgästerna vill ha den ordningen tillbaka.

Att sistnämnda uppgift var felaktig har framgått av förut omnämnda klagomål.

Av vad som nu anförts framgår, att lagstiftningen på detta område är bristfällig i åtminstone två avseenden. Dels föreligger behov av en bestämmelse som maximerar antalet av de personer som kan hänvisas till en toalett, eller, i det fall att ett större antal personer är hänvisade till vissa för alla gemensamma toaletter, medeltalet för det antal för vilka minst en toalett är erforderlig. Och därjämte synes det icke vara rimligt att en fastighetsägare har rätt att avstänga ett wc, som upplåtits för begagnande av lägenhetsinnehavare inom fastigheten, med mindre än att klosettens avstängande är motiverat av reparation eller annan acceptabel anledning som vitsordas av auktoriserad entreprenör.

Beträffande medeltalet för det antal personer för vilka minst en toalett är erforderlig synes detta tal på grund av familjernas växlande storlek icke böra uttryckas i personenheter utan i lägenhetsenheter, och enligt vår mening bör icke flera än högst tre lägenheter hänvisas till en toalett, vare sig denna är avsedd för vissa bestämda lägenheter eller en av för många lägenheter gemensamma toaletter.

Bestämmelse härom liksom om förbud för att för lägenhetsinnehavare i fastigheten avstänga för den avsett wc, med mindre sådan avstängning är motiverad av reparationsbehov eller annan acceptabel anledning, vitsordad av auktoriserad entreprenör, bör, enligt vår mening, införas som ett komplement till föreskriften i 18 § c) hälsovårdsstadgan.

Med stöd av det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta att 18 § c) hälsovårdsstadgan kompletteras på sätt i denna motion föreslagits.

Stockholm den 19 januari 1965

Erik Svenning

Anna-Greta Skantz

Einar Henningsson

Ingenjör Per Hammarfors svarar:

Fråga:

Normer för antal personer per avträde?

Vilka riktlinjer eller normer bör man tillämpa vid bedömning av hur många personer (eller, då fråga är om bostadsfastigheter, lägenheter), som lämpligen bör ha tillgång till samma avträde

1. i bostadsfastighet (äldre byggnadsbestånd),
2. i samlingslokaler,
3. i hotell,
4. i skola,
5. på sjukhus eller annan vårdinrättning (ålderdomshem, fängelse),
6. på arbetsplats,
7. på campingplats?

Svar:

Det kan ifrågasättas om undersökningar utförts som verkligen visar behovet av toalettanordningar i olika sammanhang. Funnes sådana skulle kanske den av många så djupt kända bristen på acceptabla bekvämlighetsinrättningar på allmänna platser i många av våra samhällen inte bemötas riktigt så kallsinnigt. (Det är inte riktigt här som i vissa världsstäder där det anses nära nog vara en rättighet att utan vidare nyttja toaletten på närmaste bar eller restaurang.) Riktlinjer och praxis finns emellertid för vissa fall och svaren nedan baseras på dylika.

Ur sanitär synpunkt är det ganska väsentligt att varje familj har egen toalett. 1948 års hälsovårdsstadgekommitté föreslog, att till bostadslägenhet skulle höra egen klosett, dock med dispensmöjlighet eftersom bl. a. kostnaderna för att mera generellt genomföra en dylik ändring i äldre bebyggelse, där det över huvud taget vore möjligt, visat sig kunna bli mycket betydande. Där flera familjer använder samma toalett bör enligt min uppfattning undersökas den praktiska möjligheten av en ändring. (Det bör vidare vara ett visst argument i bostadskön.) Maximiantalet personer bör under alla förhållanden vara lägre än i övriga sammanhang enligt nedan (oberoende av t. ex. hämtningsintervallen om det är torrklosett).

Svaren i övrigt framgår av tabellen. En del av uppgifterna torde få anses som riktvärden.

Objekt	pers./WC	pers./urinoar	Källa
Bostad			se ovan
Saml. lokal	20		Medicinalstyrelsen
Hotell	15		U.S.A.-uppgift
Restaurang	15	40	» » »
Skola	15		Skolöverstyrelsen
Sjukhus	1 vårdrum/WC*		Centr. sjukv. beredn.
Ålderdomsh.	1 vårdpl./WC*		Centr. sjukv. beredn.
Arbetsplats	15		Arbetarskyddsstyr.
Kontor	15	30+1 urinoar pr ytterl. 40 personer	Byggn.styr. (rapp. 3)
Campingpl.	(20 om urinoar finns) 20		Medicinalstyrelsen
Idrottspl. m. åskåd.pl.	10 000/3 WC 10 000/4 WC f. kvinnor	10 000/30 urinoarmetrar	Sv. idrottsförb.
Inomhusbad	80	100	U.S.A. (1948)

* Gäller nya anläggningar